

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Онiсiфорова В.Ю., канд. екон. наук, доцент

Харкiвський національний автомобiльно-дорожнiй унiверситет

Сiдельнiкова В.К., канд. пед. наук, доцент

Харкiвський національний педагогiчний унiверситет iменi

Г.С. Сковороди

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України все більшої актуальності набувають питання оптимізації податкового навантаження на підприємства та стимулювання ділової активності в країні, з одного боку, та забезпечення достатнього рівня податкових надходжень до бюджетів різних рівнів та фондів соціального страхування, з іншого боку. Саме знаходження балансу в означених питаннях створює умови для розвитку економіки та достатнього рівня соціального захисту населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам функціонування малого та середнього бізнесу, адаптації системи оподаткування України до стандартів ЄС та, зокрема, особливостям функціонування загальної та спрощеної системи оподаткування підприємств присвятила свої роботи значна кількість авторів [1-9]. Однак слід відзначити, що останнім часом, проблема набула додаткової актуальності. Зокрема, все більше уваги приділяється проблемі використання спрощеної системи як інструмента мінімізації податків та єдиного соціального внеску для роботодавців. Проводяться дослідження та порівняння «вартості» працівника за умови використання спрощеної та загальної систем [7]. Значна частина дослідників, які аналізують проблему з точки зору підприємства, зосередила свою увагу на визначенні головних аспектів, які мають визначати вибір підприємством системи оподаткування. Велика кількість авторів також присвятила свої роботи дослідженню переваг та недоліків застосування спрощеної системи оподаткування для підприємства.

Невирішені складові загальної проблеми. Не зважаючи на значну кількість досліджень, недостатньо уваги приділено аналізу спрощеної системи оподаткування підприємства з точки зору формування бюджетів різних рівнів та забезпечення ефективного функціонування систем соціального захисту населення. Також додаткового розгляду потребує процедура обрання підприємством ефективної системи та групи оподаткування та процес прийняття відповідного управлінського рішення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей функціонування різних систем оподаткування підприємства та формування алгоритму його дій при обранні ефективної системи оподаткування відповідно до головних аспектів його діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія виникнення та розповсюдження спрощеної системи оподаткування в Україні налічує вже понад два десятиріччя. Першим етапом було створення в 1993 році спеціальних

умов оподаткування для працівників ринків та подальше розширення їх дії на підприємства сільського господарства. В подальшому в 1999 році виникло саме поняття «єдиного податку», який розповсюдив свою дію на велику кількість суб'єктів підприємницької діяльності. В подальшому система «єдиного податку» також мала декілька етапів розвитку, які головним чином стосувалися виокремлення певних груп підприємців відповідно до специфіки їх діяльності та обрання відповідної їм ставки оподаткування за спрощеною системою. В сучасному вигляді з розподілом підприємців на чотири групи система існує з 2018 року. Проаналізуємо сучасний вигляд спрощеної системи та проведемо її порівняння з загальною системою оподаткування (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз загальної та спрощеної систем оподаткування підприємств в Україні

Ознака	Загальна система оподаткування	Спрощена система оподаткування				
		I група	II група	III група		IV група
				платники ПДВ	неплатники ПДВ	
Умови застосування	без обмежень	дохід до 300 тис. грн. на рік	дохід до 1500 тис. грн. на рік	дохід до 5 млн. грн. на рік		Сільгоспвиробники, в яких доля доходу від реалізації продукції власного виробництва за попередній період склала не менше 75% від загального обсягу доходу
Об'єкт оподаткування	прибуток	дохід				Площа сільгоспугідь
База оподаткування	прибуток у грошовій формі	дохід у грошовій формі				нормативна грошова оцінка 1га землі
Максимальна кількість працівників	без обмежень	0	10	без обмежень		
Ставка оподаткування	18%	До 10% від розміру прожиткового мінімуму для працездатних на 1 січня	До 20% від розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня	3% від розміру доходу + ПДВ	5% від розміру доходу	Залежно від виду та розташування земель (п. 293.9 Податкового кодексу України)
Ведення обліку	доходів і витрат	доходів	доходів	доходів і витрат	доходів	доходів
Звітний період	квартал, рік	рік	рік	квартал	квартал	рік
Види діяльності	без обмежень	роздрібна торгівля на ринку та побутові послуги (за переліком)	послуги населенню, виробництво, торгівля, ресторанне господарство	обмежені п. 291.5 Податкового кодексу України		сільське господарство

Отже, на сьогодні існує досить вичерпний перелік умов застосування певної системи оподаткування відповідно до особливостей функціонування конкретного підприємства. Однак обрання підприємством загальної або

спрощеної системи оподаткування має певні переваги, недоліки та наслідки, як з боку підприємства, так і з боку функціонування економіки держави в цілому.

Проведемо аналіз переваг та недоліків загальної системи оподаткування з точки зору підприємства. До головних переваг можна віднести наступні: оподаткування фінансового результату діяльності підприємства, тобто прибутку, а не всього доходу без вирахування розміру витрат; знижена ставка податку при сплаті дивідендів; не має необхідності щоквартального контролю рівня доходу; відсутність обмежень для розширення обсягів діяльності; відсутність обмежень за кількістю найманих працівників; відсутність обмежень стосовно обрання виду діяльності.

Однак загальна система оподаткування має і значний перелік недоліків, які й стали передумовою для виникнення спрощених систем, а саме: сплата всього переліку податків відповідно до особливостей діяльності підприємства; складна система обліку, необхідність ведення обліку доходів і витрат; значний контроль з боку державних органів стосовно перевірки діяльності та правильності розрахунку прибутку.

Розглянемо переваги застосування підприємством спрощеної системи оподаткування: значне скорочення переліку податків, окрім єдиного податку, військового збору та єдиного соціального внеску мінімального розміру; значне спрощення ведення обліку та звітності; право не використовувати РРО при відповідних обсягах доходу та виді діяльності; право вибору бути чи ні платником ПДВ; сплата в першій та другій групі фіксованого розміру податку, незалежно від фактичного рівня рентабельності та обсягів доходу, якщо діяльність є високорентабельною.

Однак спрощеній системі оподаткування притаманні й наступні недоліки: необхідність сплати фіксованої суми податку незалежно від результатів діяльності в першій та другій групі, особливо для низькорентабельних підприємців; постійний контроль розміру доходу задля недопущення перевищення встановлених обсягів для обраної групи спрощеної системи, а також дозволеного відповідно до необхідності використання РРО; значні обмеження для розширення обсягів діяльності; обмеження стосовно обрання виду діяльності; обмеження при використанні найманих працівників; обмеження при роботі з юридичними особами та підприємствами на загальній системі оподаткування; забезпечення соціального захисту для самого підприємця та його найманих працівників лише в мінімальному розмірі.

Отже, при прийнятті рішення про вибір системи оподаткування власник підприємства має виконати певний алгоритм дій, щоб врахувати всі аспекти діяльності:

- проаналізувати вид діяльності стосовно потрапляння до певного переліку обмежень в певній групі спрощеної системи;
- проаналізувати використання в роботі бартерних операцій, взаємозаліків, тощо, які не припустимі в деяких групах спрощеної системи;
- проаналізувати необхідність використання найманої праці;

- проаналізувати сезонні коливання обсягу доходу, в результаті яких в певні квартали може бути перевищення максимального рівня доходу, що призведе до необхідності використання РРО, виходу до менш вигідної групи за спрощеною системою або до загальної системи оподаткування;

- проаналізувати рівень рентабельності підприємства, бо, фактично, спрощені системи оподаткування є вигідними саме для високорентабельних підприємств, для низькорентабельних вони є більш витратними за загальну систему;

- сформулювати прогноз податкового навантаження при кожній системі оподаткування.

Реалізація таких дій надасть власнику підприємства можливість чітко побачити ситуацію та зробити обґрунтований вибір системи оподаткування діяльності.

Однак слід відмітити, що проблема обрання підприємствами загальної або спрощеної системи оподаткування важлива не лише для підприємства. Існування можливості такого вибору має наслідки і для економіки держави, бо саме податкові надходження формують відповідні бюджети, а надходження коштів від сплати єдиного соціального внеску визначає можливість функціонування системи соціального захисту населення в державі.

Зрозуміло, що виникнення спрощеної системи оподаткування було вимогою часу, бо саме це дозволило активізувати ділову активність та зменшити рівень безробіття за рахунок відкриття великої кількості фізичних осіб-підприємців. Однак з часом, існування спрощеної системи стало інструментом мінімізації податкового навантаження, при чому не лише за рахунок зменшення розміру податку на прибуток, але й за рахунок економії на сплаті єдиного соціального внеску. Результатом цієї ситуації на сьогодні є:

- надходження до бюджету від податку з фізичної особи підприємця в переважній більшості випадків менші за розмір можливого податку з доходів громадян, навіть за умови отримання мінімальної заробітної плати;

- сплата єдиного соціального внеску в переважній більшості випадків лише в мінімальному розмірі, незалежно від реальних обсягів доходу підприємця;

- зловживання роботодавцями, які свідомо оформлюють трудові відносини шляхом відкриття ФОП працівникові задля мінімізації суми єдиного соціального внеску;

- неспроможність фондів соціального захисту виконувати фінансові зобов'язання без залучення коштів державного бюджету, який, в свою чергу, також недоотримує кошти через зловживання у використанні спрощеної системи оподаткування;

- загальна тенденція до збільшення рівня торгівельних націнок у зв'язку з прив'язкою розміру податку виключно до розміру доходу підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Існування спрощеної системи оподаткування є важливою умовою функціонування економіки України, однак

на сьогодні необхідним є формування системи заходів з метою недопущення зловживань у її використанні через значні негативні наслідки для економіки.

Перелік посилань

1. Дмитрієв І. А., Майборода Ю. В. Соціально-економічна сутність малого підприємництва, проблеми його розвитку в Україні. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2012. № 1. С. 35-38.

2. Doing business-2018. Україна в рейтингу світового банку легкості ведення бізнесу): сайт. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu> (дата звернення: 17.09.2019).

3. Кириченко О. А., Ваганів К. Г. Стратегія розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №1. С. 103-126.

4. Юрій С. М. Податкова система України: становлення та розвиток. Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Ч II. 2013. С. 1-5.

5. Соскін О. І. Трансформація податкової системи в контексті формування сучасної економічної моделі України. *Журнал «Економічний часопис-XXI»*. 2010. № 34. С. 7-14.

6. Крисоватий А. І., Мельник В. М. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 236 с.

7. Крисоватий А. І, Федосов В., Яренко Г. Оподаткування багатства: виклик для України. *Журнал європейської економіки*. 2015. № 2. Т. 14. С. 183-205.

8. Швець Ю. О., Завальнюк А. О. Податкові реформи в країнах ЄС: переваги, недоліки їх впровадження в податкову систему України. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. №2 (21). С. 126-134.

9. Мельник В. М., Кошук Т. В. Сучасні податкові реформи у нових країнах – учасницях ЄС. *Економіка і прогнозування*. 2012. № 3. С 102 – 117.

References

1. Dmitriev, I. A., Maiboroda, Yu. V. (2012), Socio-economic essence of small business, problems of its development in Ukraine [Sotsialno-ekonomichna sutnist maloho pidpriemnytstva, problemy yoho rozvytku v Ukraini], *Problems and prospects of entrepreneurship development*, No 1, P. 35-38.

2. Doing business-2018. Ukraine in the ranking of the World Bank for ease of doing business), available at: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu> (last accessed 17.09.2019).

3. Kirichenko, O. A., Vaganov, K. G. (2008), Strategy of development of small and medium business in Ukraine [Stratehiiia rozvytku maloho ta serednoho biznesu v Ukraini], *Actual problems of the economy*, No 1, P. 103-126.

4. Yurii, S. M. (2013), *The Tax System of Ukraine: Establishment and Development* [Podatkova systema Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok], Chernivtsi

Trade and Economic Institute of Kyiv National Trade and Economic University, Ch. II, P. 1-5.

5. Soskin, O. I., (2010), Transformation of the tax system in the context of the formation of a modern economic model of Ukraine [Transformatsiia podatkovoi systemy v konteksti formuvannya suchasnoi ekonomichnoi modeli Ukrainy], *Journal "Economic Journal-XXI"*, No 34, P. 7-14.

6. Krysovatyi, A. I., Melnyk, V. M. (2014), *Tax Transformations in the EU and Ukraine's Tax Policy in the Context of Eurointegration* [Podatkovi transformatsii v YeS ta podatкова polityka Ukrainy v konteksti yevrointehratsii], Monograph, Ternopil: TNEU, 236 p.

7. Krysovatyi, A. I., Fedosov, V., Yarenko, H. (2015), Taxation of wealth: a challenge for Ukraine [Opodatkovannia bahatstva: vyklyk dlia Ukrainy], *Journal of the European Economy*, No 2, T. 14, P. 183-205.

8. Shvets, Yu. O., Zavalniuk, A. O. Shvets, Yu. O., Zavalniuk, A. O. (2016), Tax reforms in EU countries: advantages, disadvantages of their introduction into the tax system of Ukraine [Podatkovi reformy v krainakh YeS: perevahy, nedoliky yikh vprovadzhennia v podatkovu systemu Ukrainy], *European vector of economic development*, No 2 (21), P. 126-134.

9. Melnyk, V. M., Koshchuk, T. V. (2012), Modern tax reforms in the new EU member states [Suchasni podatkovyi reformy u novykh krainakh – uchasnytsiakh YeS], *Economics and Forecasting*, No 3, P. 102-117.

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 336.2; JEL Classification: H 30

Онiсiфорова В.Ю., Сидельникова В.К. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мета. Дослідження особливостей функціонування різних систем оподаткування підприємства та формування алгоритму його дій при обранні ефективної системи оподаткування відповідно до головних аспектів діяльності. **Методика дослідження.** В ході дослідження використовувалися методи аналізу і синтезу, метод логічного аналізу. Інформаційними ресурсами дослідження є електронні інформаційні ресурси і матеріали періодичних видань. **Результати.** На сьогодні існує досить вичерпний перелік умов застосування різних систем оподаткування відповідно до особливостей функціонування конкретного підприємства. Однак обрання підприємством загальної або спрощеної системи оподаткування має певні переваги, недоліки та наслідки. До головних переваг загальної системи оподаткування можна віднести наступні: оподаткування виключно фінансового результату діяльності підприємства; знижена ставка податку при сплаті дивідендів; відсутність необхідності щоквартального контролю рівня доходу; відсутність обмежень для розширення обсягів діяльності; відсутність обмежень за кількістю найманих

працівників; відсутність обмежень стосовно обрання виду діяльності. Перевагами застосування підприємством спрощеної системи оподаткування є значне скорочення переліку податків; значне спрощення ведення обліку та звітності; право не використовувати РРО; право вибору бути чи ні платником ПДВ; сплата в першій та другій групі фіксованого розміру податку, незалежно від фактичного рівня рентабельності та обсягів доходу, якщо діяльність є високорентабельною. Отже, при прийнятті рішення про вибір системи оподаткування власник підприємства має проаналізувати вид діяльності, необхідність використання в роботі бартерних операцій, взаємозаліків, необхідність використання найманої праці, сезонні коливання обсягу доходу, рівень рентабельності підприємства, сформулювати прогноз податкового навантаження при кожній системі оподаткування. **Наукова новизна.** Визначено перелік недоліків та переваг різних систем оподаткування підприємства. Сформовано алгоритм дій підприємства при обранні оптимальної системи оподаткування. **Практична значущість.** Запропоновані висновки можуть бути використані дослідниками, власниками та керівниками підприємств при обранні ефективної системи оподаткування.

Ключові слова: загальна система оподаткування; спрощена система оподаткування; податок на прибуток; єдиний податок; єдиний соціальний внесок.

УДК 336.2; JEL Classification: H 30

Онисифорова В.Ю., Сидельникова В.К. УПРОЩЕННАЯ СИСТЕМА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ПРЕИМУЩЕСТВА, НЕДОСТАТКИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Цель. Исследование особенностей функционирования различных систем налогообложения предприятия и формирование алгоритма его действий при выборе эффективной системы налогообложения в соответствии с главными аспектами деятельности. **Методика исследования.** В ходе исследования использовались методы анализа и синтеза, метод логического анализа. Информационными ресурсами исследования являются электронные информационные ресурсы и материалы периодических изданий. **Результаты.** Сегодня существует достаточно исчерпывающий перечень условий применения различных систем налогообложения в соответствии с особенностями функционирования конкретного предприятия. Однако избрание предприятием общей или упрощенной системы налогообложения имеет определенные преимущества, недостатки и последствия. К главным преимуществам общей системы налогообложения можно отнести следующие: налогообложение исключительно финансового результата деятельности предприятия; сниженная ставка налога при выплате дивидендов; отсутствие необходимости ежеквартального контроля уровня дохода; отсутствие ограничений для расширения объемов деятельности; отсутствие ограничений по количеству наемных работников; отсутствие ограничений относительно выбора вида деятельности. Преимуществами применения предприятием упрощенной

системы налогообложения является значительное сокращение перечня налогов; значительное упрощение ведения учета и отчетности; право не использовать РРО; право выбора быть или плательщиком НДС; уплата в первой и второй группе фиксированного размера налога, независимо от фактического уровня рентабельности и объемов дохода, если деятельность является высокорентабельной. Следовательно, при принятии решения о выборе системы налогообложения владелец предприятия должен проанализировать вид деятельности, необходимость использования в работе бартерных операций, взаимозачетов, необходимость использования наемного труда, сезонные колебания объема дохода, уровень рентабельности предприятия, сформировать прогноз налоговой нагрузки при каждой системе налогообложения. **Практическая значимость.** Предложенные выводы могут быть использованы исследователями, собственниками и руководителями предприятий при выборе эффективной системы налогообложения.

Ключевые слова: общая система налогообложения; упрощенная система налогообложения; налог на прибыль; единый налог; единый социальный взнос.

UDC 336.2; JEL Classification: H 30

Onisiforova V.Yu., Sidelnikova V. R. SIMPLIFIED SYSTEM OF TAXATION: MODERN STATE, ADVANTAGES, DISADVANTAGES AND PROSPECTS

Purpose. Investigation of the peculiarities of the enterprise different taxation systems functioning. Formation of actions algorithm for enterprise when choosing an effective taxation system in accordance with the main activity aspects. **Methodology of research.** Analysis and synthesis methods, logical analysis method were used during the study. Research information resources were electronic information resources and periodical material. **Results.** Today there is a rather exhaustive list of applying conditions of different taxation systems according to the peculiarities of a enterprise functioning. However, the choice a general or simplified tax system has certain advantages, disadvantages, and consequences. The main advantages of the general system of taxation: taxation solely the financial result of the enterprise; reduced tax rate at dividend payment; no need for quarterly income control; lack of restrictions for expansion of activities; no restrictions on the number of employees; no restrictions at the choice of activity kind. The benefits of applying a simplified tax system are a significant reduction in the tax list; significant simplification of accounting and reporting; the right not to use RST; the right to choose whether or not to pay VAT; payment of the fixed tax in the first and second group, regardless of the actual level of profitability and income, if the activity is highly profitable. Therefore, at choice of taxation system, the business owner should analyze the type of activity, the need to use barter operations, netting, the need to use hired labor, seasonal fluctuations in the income volume, the level of enterprise profitability, should formulate a tax burden forecast for each taxation system. **Originality.** The list of disadvantages and advantages of different systems of enterprise taxation is determined. The algorithm of the enterprise actions at the choice of the optimum tax

system is formed. *Practical value*. The findings will be able to use by researchers, business owners, and executives at selection of an effective tax system.

Key words: general tax system; simplified tax system; income tax; single tax; single social contribution.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Ониси́форова Валентина Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: valentinaonisiforova@gmail.com; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9899-8427>. Моб. 099-499-14-28.

Ониси́форова Валентина Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина.

Onisiforova Valentyna – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Kharkov National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Сідельнікова Владислава Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку, м. Харків, Україна; e-mail: vladasid09@gmail.com; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3851-6067>. Моб. 067-701-43-43

Сидельникова Владислава Константиновна – кандидат педагогических наук, доцент, Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды, доцент кафедры экономической теории, финансов и учета, г. Харьков, Украина.

Sidelnikova Vladyslava – Candidate of Sciences (Pedagogical Sciences), Associate Professor, Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda, Kharkiv, Ukraine.